

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва

ДИПЛОМНИЙ ПРОЄКТ

на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

тема:

ДЕКОРАТИВНА КОМПОЗИЦІЯ «КОЗАК МАМАЙ» У ТЕХНІЦІ РОЗПISУ ПО
ДЕРЕВУ

Галузь знань : 02 «Культура і мистецтво»

Спеціальність: 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»

Спеціалізація : «Художня обробка деревини»

Освітня програма: «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво»

ДПДМ. 020088.20.12.ПЗ

Виконала студентка 4 курсу групи ДМ-20-1

Шифр

Керівник:

Нормоконтролер

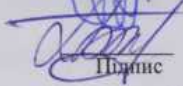
До захисту допускаю:

Завідувач кафедри технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва

Підпис

Леся ПОТОЦЬКА

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Підпис

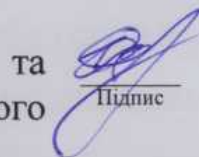
Богдан КРУЛИК

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Підпис

Оксана ПЯСТУК

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Підпис

Ірина АНДРОЩУК

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

« 20 » 06 2024 р.

Хмельницький 2024

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет ГПФ
Кафедра ТПО і РМ
Освітній рівень перший (бакалаврський)
Галузь знань 04 Культура і мистецтво
Спеціальність 023 Ом. РМ. Р
Спеціалізація худотвірне обробка деревини
Освітня програма Ом РМ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри ТПО і РМ
Ірина Андрішук
"16" лютого 2024р.

ЗАВДАННЯ НА ДИПЛОМНИЙ ПРОЕКТ (РОБОТУ)

Позочька Леса Юріївна
Прізвище, ім'я, по батькові студента

1. Тема проекту(роботи) Рекоративна композиція
"Козак Шамай" у техніці різьби по дереву.

керівник проекту(роботи) Крушук Б.В.
Прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання

Затверджено наказом ректора університету від "15" лютого 2024р. № 8

2. Строк подання студентом проекту(роботи) на кафедру 20.06.2024

3. Вихідні дані до проекту(роботи) Рекоративна композиція,
Тематика різьби по дереву, Творчий доробок
майстрів народного мистецтва та різьби

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) Вступ

Розділ 1 Традиції та новаторств в рекордівному
мистецтві. Розділ 2 Худотвірні композиції та
тематично-мастильні аспекти виконання
худотвірного твору за допомогою технікою. Висновки
Перелік джерел пошуків, додатки

5. Перелік графічного матеріалу (із зазначенням обов'язкових креслень)

6. Консультанти розділів дипломного проекту(роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Нормокомерційно-аналітичний	Пестук О.В.		
	Гермаченко І.І.		

7. Дата видачі завдання 16.02.2024р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів (розділів) дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів проекту(роботи)	Примітка
1. Затвердження теми	15.02.2024р.	Виконано
2. Збір матеріалів до теми	04.03.2024р.	Виконано
3. Намалювати 1 розділ	26.04.2024р.	Виконано
підрозділ 1.1	19.04.2024р.	Виконано
підрозділ 1.2	26.04.2024р.	Виконано
4. Намалювати 2 розділ	24.05.2024р.	Виконано
підрозділ 2.1	03.05.2024р.	Виконано
підрозділ 2.2	10.05.2024р.	Виконано
підрозділ 2.3	17.05.2024р.	Виконано
підрозділ 2.4	24.05.2024р.	Виконано
5. Затвердження роботи й матеріалів	27.05.2024р.	Виконано
6. Попередній захист	31.05.2024р.	Виконано
7. Нормокомерційно-аналітичний	12.06.2024р.	Виконано
8. Перевірка на тиждень	14.06.2024р.	Виконано
9. Рецензування РП.	18.06.2024р.	Виконано
10. Захист РП.	24.06.2024р.	Виконано

Студент

Підпис

Потемкина Л.Ю
Ініціали, прізвище

Керівник проекту(роботи)

Підпис

Куршак Ф.В
Ініціали, прізвище

АНОТАЦІЯ

Тема дипломного проєкту: «Декоративна композиція «Козак Мамай» у техніці розпису по дереву»

Автор: Леся ПОТОЦЬКА

Керівник:.....Богдан КРУЛИК

Обсяг пояснювальної записки: 40 с.; обсяг додатків: 1 с.

Ключові слова: декоративне мистецтво, розпис, композиція художнього твору, технологічний процес, техніка виконання.

Дипломний проєкт присвячено створенню декоративної композиції «Козак Мамай» у техніці розпису по дереву. У роботі досліджуються традиції та новаторство в декоративному мистецтві, а також аспекти художньої композиції та технологічні особливості виконання твору. Розглядаються історія розвитку традиційного мистецтва та художньо-технологічні особливості виконання творів традиційною технікою.

У першому розділі досліджено історію розвитку традиційного мистецтва та його технологічні особливості, зокрема звернуто увагу на етапи становлення та вплив різних культурних струмін на формування стилю.

У другому розділі аналізується художньо-композиційна будова твору «Козак Мамай», розкриваються матеріальні та технологічні аспекти його виконання, включаючи вибір інструментів та матеріалів, калькуляцію витрат, технологічну послідовність роботи.

Дипломний проєкт розкриває значення традиційного мистецтва та новаторство в його розвитку через створення декоративної композиції «Козак Мамай» у техніці розпису по дереву. Досліджуються техніки виконання та художні аспекти, що дозволяють досягти високого рівня естетичної якості твору.

Представлено список джерел посилання. Текстова частина підсилюється ілюстративним матеріалом, який винесено в додатки.

Підпис

Ініціали, прізвище

ЗМІСТ

	С
Вступ.....	6
1 Традиції та новаторство в декоративному мистецтві.....	7
1.1 Історія розвитку художньої обробки деревини, як вид декоративного мистецтва.....	7
1.2 Художньо-технологічні особливості виконання творів традиційною технікою.....	15
2 Художньо-композиційні та технолого-матеріалознавчі аспекти виконання художнього твору за обраною технікою.....	26
2.1 Ідея та художньо-образне обґрунтування художнього твору «Козак Мамай».....	26
2.2 Характеристика матеріалів та калькуляція витрат щодо виконаного художнього твору «Козак Мамай» в техніці розпису по дереву.....	33
2.3 Технологічна послідовність виконання художнього твору «Козак Мамай».....	34
2.4 Композиційна характеристика та естетична оцінка декоративної композиції «Козак Мамай» у техніці розпису по дереву.....	36
Висновки.....	40
Перелік джерел посилання.....	41
Додаток А Козак Мамай.....	44

ВСТУП

У сучасному світі, де швидкі технологічні зрушення прагнуть змінити наше сприйняття культури та мистецтва, важливо зберегти й вшанувати традиції минулих епох. Саме в цьому контексті виникає актуальність дослідження декоративної композиції «Козак Мамай» у техніці розпису по дереву. Провідні фахівці галузі визначають необхідність оцінки сучасного стану об'єкту дослідження з метою збереження та популяризації цінних культурних артефактів.

Цей дипломний проєкт пропонує концепцію не лише відтворення історичного образу Козака Мамаю, а й вивчення його символічного значення в контексті української культури. Розкриваючи мистецький потенціал розпису по дереву, дослідник ставить перед собою завдання відновлення та творчого переосмислення традиційних образів у новому контексті.

Метою даного дипломного проєкту є вивчення, реінтерпретація та втілення декоративної композиції «Козак Мамай» в техніці розпису по дереву з метою збереження культурної спадщини та стимулювання інтересу громадськості до українського мистецтва. Для досягнення цієї мети необхідно вирішити такі завдання, як аналіз історичного контексту образу, дослідження технічних аспектів розпису по дереву, вибір оптимальних матеріалів та розробка власного творчого підходу до реалізації проєкту.

Об'єктом дослідження є декоративна композиція «Козак Мамай», що являє собою символ української історії та культури. Цей образ є загальним елементом, який перетинається з різними аспектами історії, культури та мистецтва України.

Предметом дослідження виступає техніка розпису по дереву, через яку передається саме декоративне втілення образу Козака Мамаю. Цей аспект є частковим, оскільки він фокусується на конкретному методі виконання мистецької творчості, а саме розпису по дереву.

РОЗДІЛ 1 ТРАДИЦІЇ ТА НОВАТОРСТВО В ДЕКОРАТИВНОМУ МИСТЕЦТВІ

1.1 Історія розвитку традиційного декоративно-ужиткового мистецтва

Декоративно-ужиткове мистецтво виникло ще на ранніх етапах розвитку суспільства, причому художнє оформлення предметів побуту не лише сприяло прогресу цивілізації, а й відображало загальний рівень культурного розвитку народу [1, ст. 272]. Кожна історична періодизація відзначалася властивими виразними рисами у формах, стилях та тенденціях художнього вираження. Паралельно з цим декоративно-ужиткове мистецтво зберігало основні архетипи і образи, які були характерні для певних епох. Важливим елементом українського декоративного мистецтва стало «дерево життя», яке, за думкою етнографів, відображало традиційне уявлення про структуру Всесвіту [2, ст. 280].

Під час епохи промислової революції, коли фабрики та заводи почали займати центральне місце у виробництві, традиційне ручне виробництво зазнало серйозних змін. Для деяких художників ця механізація промисловості стала об'єктом критики. Вони вбачали у ній загрозу для унікальності та краси ремесел, які були втілені в древніх техніках ручної праці. Однак, не всі сприймали це негативно. Деякі діячі культури та меценати, відчуваючи відповідальність за збереження національної спадщини, розпочали активну підтримку народних ремесел. Серед них виділялися особистості великих ім'я, такі як Іван Франко, Леся Українка та Михайло Коцюбинський. Їхня підтримка була не лише фінансовою, а й моральною – вони просували та підтримували українське народне мистецтво як важливу складову культурного доробку нації [3, ст. 368].

Декоративне мистецтво переживало нові фази впливу історичних подій, віддзеркалюючи складні процеси формування української державності та придбавало нові художні та місцеві особливості. У період між 1930-ми та початком

1950-х років спостерігався різкий розподіл між офіційним декоративним мистецтвом (особливо у рамках соцреалізму) та народним мистецтвом. З 1960-х до 1980-х років декоративне мистецтво активно розвивалося в контексті традиційного народного мистецтва та системи художніх промислів. У 1990-х роках відбулося виражене відділення специфіки народного та професійного мистецтва.

Професійне декоративне мистецтво в 1990-х роках представляло собою складне явище в контексті української національної культури, яке активно розвивалося у рамках загальноєвропейського та світового художнього контексту, де ідея прекрасного зберігала свою ключову значущість. Мистецтво відіграло важливу роль у збереженні духовності, унікальності та національної ідентичності українського народу [4, ст. 192]. Протягом численних століть на території України формувалися центри народного мистецтва, кожен з яких мав свій власний локальний художній стиль, який виявлявся через різноманітні техніки, прийоми та палітру кольорів. Народне декоративно-прикладне мистецтво охоплює різноманітні типи та жанри, що визначаються за матеріалом, методами виготовлення та призначенням виробів. Протягом історичного та культурного розвитку кожен регіон виробив свої унікальні орнаментальні мотиви та композиції, власні палітри кольорів та специфічні техніки виготовлення, які навіть можуть відрізнятися між сусідніми населеними пунктами. Це призвело до різноманітності та багатогранності народного мистецтва [5].

Народне мистецтво не лише витвір культури, це жива спадщина, що перетинає час та простір, нагадуючи нам про наші корені, про те, хто ми є і звідки ми походимо. Кожен колір, ритм і образ в народному мистецтві несе в собі душу народу, його традиції, прагнення та сподівання. Воно є невичерпним джерелом натхнення та джерелом знань, яке відкриває перед нами таємниці минулого і вказує шлях до майбутнього. Тому, у світі, де швидкість та технології здебільшого підкорили сучасне життя, збереження та відтворення народних обрядів і звичаїв стає важливішим, ніж будь-коли. Це зв'язок з минулим, пам'ять і навіть передовість, що дозволяє розуміти себе та світ навколо у всій його складності. Народне мистецтво –

це скарб, який потрібно берегти, підтримувати та передавати майбутнім поколінням, як найцінніший дарунок від наших предків [6, ст. 228].

Декоративний розпис – спосіб декорування інтер'єрів та екстер'єрів споруд, творів декоративно-ужиткового мистецтва. З давніх часів розмальовували хати, що приурочували до весняних (Великдень) та осінніх (Покрова) свят. Протягом століть в Україні формувалися регіональні особливості декоративного розпису зі своєю образною стилістикою. Розписи широко використовували для орнаменталізації житла, керамічних і дерев'яних виробів, у текстильній та порцеляно-фаянсовій промисловості, поліграфії. В 19 ст. майстрині починають малювати на паперових аркушах – «мальовках». У 20 ст. відбулись кардинальні зміни, зародилося станкове малювання («станкова графіка», «станковий народний живопис») [7, ст. 200]. Такі декоративні композиції були призначені для подальшого використання в килимарстві, вишивці, оздобленні одягу та інтер'єру. Найвідомішим центром декоративного розпису є с. Петриківка Дніпровського р-ну Дніпропетровської обл.

Вишивка, як важливий аспект народної творчості, пронизує кожний куточок України, втілюючи в собі унікальний дух та традиції різних регіонів. Цей вид мистецтва відомий своєю різноманітністю та багатством мотивів, що відображають культурні особливості та історію кожного народу. У Полтавській області вишивка відзначається особливою грацією та красою. Тут характерні поєднання світлих та ніжних кольорів, які відбиваються у місцевій природі та традиціях. Сріблясті, золотисті, білі та блакитні відтінки вишивки створюють атмосферу легкості та неповторності, додаючи вишуканості і унікальності кожному виробу. У свою чергу, на Поділлі вишивка також має свої особливості. Тут відзначається вишуканим використанням світлих відтінків, що відображають традиційний колорит цього регіону. Сріблясті, золотисті, білі та блакитні елементи вишивки додають виробам особливий шарм та вишуканість, надаючи їм неповторний вигляд [8, ст. 300].

Українське декоративне розписування, що прославилось своєю неповторною красою та майстерністю, має багату історію та надзвичайну різноманітність. Саме художнє прикрашення предметів побуту відіграло важливу роль у розвитку цього виду народного мистецтва. Наші пращури проявляли неймовірну творчість та

вміння у створенні декоративних розписів. Вони зверталися до різних технік та матеріалів, надаючи життя навіть найпростішим предметам. Кальовки, які виготовлялися у вигляді різнокольорових малюнків на папері, стали символом народної творчості та майстерності. Окрім того, дерев'яні вироби, такі як музичні інструменти, іграшки, бджільні вулики, посуд, меблі, оббивка та інші, нерідко прикрашалися ручним розписом фарбами на основі олійного зв'язку. Писанкарство, що полягало у виготовленні різноманітних орнаментів та зображень на яйцях, також відіграло важливу роль у народному мистецтві. Кожен орнамент мав свій особливий смисл та символіку, передававши духовність та традиції поколінь. Крім того, українські майстри вміло використовували різноманітні техніки прикрашання тканин та скла, надаючи їм вишуканості та елегантності.

Хатній настінний розпис є одним з найдавніших та найпоширеніших видів малярства, який вражає своєю великою різноманітністю орнаментальних мотивів. Він охоплює не лише двері, обрамлення вікон і дверей, підвіконня, наріжні пілястри, фризи, що розміщені вгорі стін, призьбу та стіни хати, але і здатен трансформувати простір, занурюючи нас у світ української традиції та мистецтва. Ці розписи не просто прикрашали приміщення, вони створювали атмосферу затишку та спільноти. З самого початку свого існування вони були нерозривно пов'язані з архітектурою сільських будинків, доповнюючи їх естетично та символічно. Мистецтво цього розпису було надзвичайно різноманітним за сюжетами, стилями та технікою виконання, проте особливу увагу приділялося розпису печі та стіни над полом, де часто зображували килими. Виконання цих розписів виявляло високу майстерність, іноді настільки вражаючу, що важко було відрізнити їх від справжніх тканих килимів. Зовнішні стіни будинків не залишалися осторонь: вони прикрашалися навколо вікон, дверей та навіть тилової стіни. Значна увага приділялася також розписам на дереві, що використовувалися для оздоблення меблів, посуду, господарських речей та іграшок для дітей, даруючи кожному предмету неповторний характер та чарівність [9, ст. 192].

На початку ХХ століття декоративний розпис переживав своє своєрідне відродження, стаючи популярним явищем не лише у сільських місцевостях, але й у

містах. Його естетична привабливість та можливість втілення творчих ідей знайшли широке застосування в художній промисловості. Декоративний розпис став невід'ємною складовою виробництва фарфорових виробів, де він надавав посуду та іншим предметам неповторного художнього обличчя. Вдале поєднання кольорів та унікальні малюнки робили кожен виріб вишуканим та особливим.

У галузі текстилю декоративний розпис використовувався для створення неповторних малюнків на тканинах, які прикрашали одяг та предмети побуту. Такі вироби набували особливого шарму та вишуканості, завдяки майстерному виконанню та креативному підходу. Також в поліграфії декоративний розпис займав важливе місце, особливо в оформленні книг та рекламних матеріалів. Його використання дозволяло створювати унікальні дизайни, які привертали увагу та залишали незабутнє враження на читачах та споживачах.

Декоративні розписи стали не лише важливою частиною народного мистецтва, але й своєрідним символом різноманіття та культурного розмаїття України. У багатьох регіонах країни, включаючи Поділля, Київщину, Слобожанщину, Буковину, Чернігівщину, Полтавщину та інші, вони розцвітали в унікальних мотивах та технічній вправності. Яскраві та живописні образи, що розташовувалися на предметах побуту та інтер'єрних деталях, не лише прикрашали їх зовнішній вигляд, але й надавали їм своєрідний характер та естетичне значення. Кожен регіон відзначався власним стилем та особливими традиціями у виконанні декоративних розписів, які відображали багатогранність української культури та національних звичаїв [10, ст. 112].

У селі Самчики Хмельницького району Хмельницької області вдалося зберегти старовинну традицію декоративного розпису. Відомий як «самчиківський розпис» або «самчиківка», цей вид мистецтва з'явився наприкінці 19 століття і передбачав оздоблення стін будинків квітковими орнаментами, що вважалися захисними символами [11, ст. 240]. Після тимчасового відходу ця традиція була відроджена після Другої світової війни завдяки зусиллям етнографа Олександра Пажимського (народився у 1937 році), який спільно з іншими художниками заснував народну студію «Факел» (пізніше відому як «Просвіт»). Основою

самчиківського розпису є мотиви «вазона», «райського дерева», «дерева життя» та інших. Майстри використовують основні кольори – жовтий, зелений, синій, червоний, з додатковими відтінками. У 2019 році «Традицію декоративного розпису села Самчики» було включено до Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України. Цей вид декоративного розпису отримав визнання завдяки творчості видатних українських майстринь, таких як Ганна Собачко-Шостак (1883–1965 рр.), Надія Білокінь (1893–1981 рр.), Катерина Білокур (1900–1961 рр.), Марія Примаченко (1908–1997 рр.) та інші.

Народні майстри декоративного розпису створили неповторний скарб орнаментальних малюнків, які вражають своєю різноманітністю, багатством фантазії та яскравістю кольорових відтінків. Однією з таких визначних постатей є художниця Марія Примаченко (Приймаченко), яка відзначалася неповторним творчим стилем та надзвичайною фантазією. У своїх роботах Примаченко зображувала казкові тварини, які іноді набували неймовірних форм та виразності завдяки стилізації та вплетенню рослинних орнаментів [12]. Її малюнки вражали своєрідністю та емоційним змістом, запрошуючи глядача у світ казки та фантазії. Така творчість не лише прикрашала оточуючий світ, а й переносила нас у вимислені всесвіти, де реальність переплітається з магією та чарівністю. Марія Примаченко залишила незабутнє слід у світі мистецтва, надихаючи нас своєю унікальною творчістю та відкриваючи нові горизонти у розумінні художньої естетики [13,ст. 224].

Село Петриківка, розташоване у Дніпропетровській області, знамените своєю довголітньою традицією в області декоративного розпису. Звичай декорування різних предметів мистецтвом розпису тут передається з покоління в покоління, дбайливо проникаючи в серця місцевих жителів й продовжуючи існувати й нині.

У Петриківці мистецтво розпису не просто традиція, а справжній спосіб вираження національної культури й душі. Ці неперевершені майстри утілюють у своїх творіннях багатогранність української естетики, створюючи неповторні шедеври, що залишають свій слід в історії мистецтва. Сучасні майстри Петриківки продовжують розвивати й удосконалювати це дивовижне мистецтво, не втрачаючи

при цьому його автентичності й унікальності. Кожен їхній робіт торкається душі, розкриваючи перед глядачем весь величний світ української культури й традицій.

Вміння володіти петриківським розписом вимагає від майстра не лише таланту, але й ретельної практики та вивчення основних технік. Ця унікальна мистецька традиція базується на використанні чотирьох основних типів мазків, що відомі як «гріб енець», «зернятко», «горішок» і «перехідний мазок». «Грібенець» – це мазок, який використовується для створення плавних, закруглених ліній, що надають образам м'якість та гармонію. «Зернятко» відповідає за нанесення малих краплинок або точок, які створюють текстурний ефект і розмаїтість. «Горішок» використовується для виконання малих, округлих форм або плям, які додають образам об'єм і глибину. «Перехідний мазок» дозволяє плавно переходити від одного кольору до іншого, створюючи плавні переходи та переходи відтінків. Оволодівши основами цієї техніки, майстер розпису може подальше вдосконалюватись, експериментуючи з різноманітними композиціями та мотивами. Це дозволяє не лише закріпити отримані навички, а й розвивати власний стиль та виразність у творчості. Таким чином, петриківський розпис стає не лише мистецьким майстерством, а й шляхом самовираження та розвитку особистості.

На початковому етапі найкраще вивчати твори визнаних майстрів петриківського розпису та намагатися створювати копії їхніх робіт. Це допоможе розвинути власну творчість та вміння у використанні орнаменту для оформлення різних предметів побуту. Для самостійного створення орнаменту необхідно розуміти основні принципи побудови композицій та знати закономірності їхнього розташування. Композиція визначається співвідношенням та розміщенням зображувальних елементів, зокрема рослинних мотивів, у визначеному порядку [14, ст. 52].

У період з 1960-х по 1980-ті роки державна політика в галузі культури сприяла прогресу декоративно-прикладного мистецтва, зокрема в контексті художньої та промислової сфер [15, ст. 260]. Важливо відзначити, що цей період в історії розвитку декоративного мистецтва виявився складним і неоднозначним у формуванні естетичних стандартів. Вплив фольклору залишався ключовим у

творчості художників, проте різні майстри розуміли його по-різному на різних етапах. Творам властиві як елементи механічного цитування в орнаментах і малюнках, так і чітке осмислення та інтерпретація народних традицій.

У той період у складі Академії архітектури УРСР було створено спеціальний Науково-дослідний інститут художньої промисловості, який включав ряд експериментальних лабораторій. Ці лабораторії займалися розробкою нових зразків декоративних тканин, керамічних виробів, меблів з метою їх подальшого впровадження в масове виробництво. Це сприяло підвищенню мистецького рівня цих виробів.

У галузі художніх промислів продовжують свою роботу підприємства, які виробляють різноманітну художню продукцію з різною структурою та спрямованістю. Згідно з різними етапами розвитку, відносини між «народним майстром-художником» набували різних форм і інтерпретацій. Роль художника-професіонала у системі художніх промислів та його взаємодія з народним майстром не завжди були однозначними. У 50-х роках в українському декоративному мистецтві відчувався вплив основних принципів станкового мистецтва, що призвело до обмеження активної участі народного майстра, чия роль зводилася до пасивного втілення в матеріалі ескізів, розроблених художником, що не відповідало особливостям народної творчості.

Сьогодні декоративний розпис не втрачає своєї актуальності. Він переживає своєрідне відродження, об'єднуючи традиційні техніки з сучасними тенденціями. Його краса й неповторність продовжують зачаровувати людей, а унікальний колорит та символіка розписів допомагають зберігати спадщину минулих поколінь для майбутніх. Декоративний розпис – це не лише мистецтво, але й частина нашої душі, яка живе в кожному розписаному мотиві [16, ст. 112].

Протягом багатьох століть в Україні кожна місцевість власними зусиллями виробляла свої унікальні техніки та прийоми для оздоблення сільських будівель, облаштування хатнього інтер'єру та виготовлення предметів побуту. Це був не лише спосіб зробити оточуюче середовище красивішим, але й вираз національної ідентичності та майстерності. Кожен регіон розвивав свої власні стилі та мотиви

орнаменту, відображаючи в них особливості місцевого ландшафту, культури та історії. На Поліссі переважали витончені геометричні візерунки, що нагадували про густі ліси та водойми, тоді як на Поділлі відбивалися у розписах замкові оздоблення та рослинні мотиви, а на Карпатах відчувалася таємничість гір та пестливість карпатських квітів [17, ст. 480].

Мистецтво – це не лише зберігач історії, але й надзвичайний засіб для збагачення духовного світу та розширення горизонтів розуміння світу для кожного вихованця. Через мистецтво ми можемо відчути себе частиною великої історії, відкриваючи для себе неповторність культурного доробку нашого народу та всього світу. Вивчення та сприйняття мистецтва навчає нас шанувати та цінувати красу, що оточує нас, а також викликає бажання досліджувати й пізнавати нове. Кожен малюнок, кожна скульптура, кожен музичний твір переповнений сенсом і відтінками емоцій, які допомагають нам краще розуміти себе та світ навколо. Мистецтво відкриває перед нами широкі можливості для самовираження та самореалізації, воно стимулює креативність та розвиває уяву. Кожен з нас має можливість відчути власну спроможність до створення та власного інтерпретації світу через мистецтво [18].

Таким чином, мистецтво є не лише джерелом натхнення та краси, але й невичерпним джерелом знань, що спонукає до активного вивчення та самовдосконалення. Воно відкриває перед нами безмежні можливості для розвитку та розкриття наших творчих потенцій.

1.2 Художньо-технологічні особливості виконання творів традиційною технікою

У вічному танці кольорів та форм, декоративно-прикладне мистецтво виявляється не просто відображенням краси, але й найтоншим виразом нашої культури та духовності. Його значення нагадує про те, як важливо зберігати та

відтворювати традиції, навчати нове покоління мистецтву та красі навколишнього світу. Сьогодні, коли прагнення до самовираження та креативу відчувається сильніше, ніж коли-небудь, інтерес до декоративно-прикладного мистецтва постійно зростає. Нові факультети, відділення та курси підвищення кваліфікації у вищих та середніх художніх закладах стають своєрідними алтарями, де таланти розкриваються, а креативність бурхливо вирує, надихаючи на подвиги та відкриття нових горизонтів у світі народного мистецтва [19, ст. 562].

У найтонших візерах українського декоративно-прикладного мистецтва пройнята душа народу, його традиції та мудрість, що проникає через час і простір. Кожен витвір цього мистецтва – це своєрідна книга, де закладено вікові символи та загадкові образи, що таємниче осяюють історію нашого народу. У їхніх витворах, бережно виготовлених з дотепом та майстерністю, переплетено символіку доброти, глибокої мудрості та щедрості української душі. Ця мистецька спадщина відома і цінується як на рідній землі, так і за її межами, як світлий відблиск української культури та мистецтва [20, ст. 580].

У глибинах загадкового мистецтва переплітаються нитки народної душі, яка утілює у собі красу та символіку різних епох. Декоративне мистецтво не лише прикрашає наше повсякдення, але й стає живим образом національної спадщини, що відображає естетичні та культурні стандарти нашого часу. Від розкішної вишивки, яка мовою візерунків розповідає про традиції та історію, до монументальних стінних композицій, що переносять нас у світ міфів та легенд, декоративне мистецтво втілює в собі неповторність та багатство нашої колективної уяви. В кожній роботі віддзеркалено не лише талант митця, а й дух певної епохи, її цінності та ідеали. Ці шедеври мистецтва є своєрідними віконцями в минуле, крізь які ми можемо побачити та відчути дух наших предків. Вони нагадують нам про важливість збереження та поваги до національних традицій, які стали невід'ємною складовою нашої ідентичності [21, ст. 512].

У саяві зорів та в долині мрій народжується декоративно-прикладне мистецтво – втілення спільної свідомості та творчої діяльності. Відоме ще в первісному суспільстві, коли людство тільки розгортало свої крила, мистецтво

вражало простотою та природністю. У цих давніх часах кожен член громади був як окрилене перо, що розписувало життя колективу відтінками мистецтва. Трудові навички передавалися з покоління в покоління, об'єднуючи серця й долі у спільному танці життя.

У вирі змінливого часу та простору ткалися нитки праці, яка майстерно вписувалася в обриси первозданної громади. Чоловіки, міцні й мужні, віддавали свою силу мисливству, сповна оберігаючи та забезпечуючи свої родини. А жінки, які віддавалися приготуванню їжі, виготовленню одягу та пильному догляду за домашнім вогнищем, створювали затишок та зберігали тепло родинного вогнища. Це було не лише розподілом праці, але й тонкою співгрою сердець і долі, де кожен вніс свою неповторну ноту у мелодію життя.

У вічному танці часу та творчості українське ужиткове мистецтво вишукано вплетає свої коріння в історію народу. Із давніх літописних хронік та залишків минулих епох впливає картина виткана з ниток промислів, які стали невід'ємною частиною української спадщини. Так, серед найдавніших витворів народного прикладного мистецтва зустрічаємо мистецтво різьблення по дереву, дивовижне килимарство, витончену вишивку, майстерне гончарство та неповторну кераміку, кожен з яких віддзеркалює та втілює у собі душу та традиції українського народу [22].

У витворах дерев'яного різьблення затишно зберігається душа кожного куточка України, розкриваючи свою унікальність у формах та орнаментах. Сяючі геометричні мотиви орнаменту, як чарівні кристали, танцюють на витворах Галичини та Волині, виражаючи глибину та мудрість цих земель [23, ст. 152]. У той час, у серці центральної України та на просторах східних земель, розквітають ніжні рослинні мотиви, що танцюють у гармонії з природою та відображають невичерпну красу української землі [24, ст. 136].

У магічному світі української кераміки кожен шматок створений як окрилене перо, що розповідає свою власну історію. Керамічний посуд, вишукано розписаний чи вишліфований, відтіняє мистецтво та красу українського гончарства. Тут, в затишному гнізді мистецької творчості, зелений та коричневий обливають кожен

шматок, надаючи йому власний колорит та характер. Мальовані миски, тарелі, тикви й куманці, як магичні сторожі, прикрашають столи і серця, а фігурки кіз, баранів і оленів з горщиками на спині для квітів, збирають в собі сюжетність та символіку, здатні розповісти кожному свою неповторну історію.

У вирі історії та культурного дороговказу України вишкіряється яскравий відрізок, пронизаний витонченим мистецтвом – декоративний розпис. Зі своїми коріннями він має початок у настінному малюванні, що довго перебувало в центрі уваги сільського життя. Одним із відомих своєрідних оазисів мистецтва став плодючий ґрунт села Петриківка на берегах Дніпра. Тут, серед шелесту дерев та співу пташиного, відбувалося творення магії на полотні, що сповідувало справжню душу українського мистецтва.

Традиційний український розпис по дереву відрізняється рядом характеристик, які роблять його унікальним серед інших стилів та технік декоративного мистецтва. Основні з них включають:

– Орнаментальність. Український розпис відомий своїми багатими орнаментальними мотивами, які часто мають символічне значення та пов'язані з народними традиціями та віруваннями [25, ст. 400].

– Використання символів. Розписи на дереві часто містять символи, що відображають українську культуру та історію, такі як квіти, птахи, сонце, місяць, зірки тощо.

– Техніка виконання. Традиційний український розпис часто виконується за допомогою специфічних технік, таких як писанкарство (фарбування яєць), ритування (декорування виробів за допомогою ритя), петриківський розпис (застосування конкретних мазків та орнаментів) та інші.

– Використання природних матеріалів. Традиційні розписи по дереву зазвичай виконуються за допомогою натуральних фарб та матеріалів, що додає їм органічності та натуральності.

– Передача історії та культури. Український розпис часто відображає багату історію та культуру українського народу, передаючи через свої мотиви та символи цінності та традиції поколінь.

Традиційна українська культура та історія мають глибокий вплив на техніку розпису по дереву, яка стала не лише мистецтвом, а й способом відображення національної спадщини. Заплетеність української культури в цей вид мистецтва виражається через символіку, використання традиційних орнаментів та візерунків, які мають вікові корені в народних звичаях та віруваннях. На тлі багатошарової історії України, розпис на дереві відображає сплав різноманітних культурних впливів, починаючи від давньоруських символів до барокових та ренесансних візерунків, що збагатили його палітру [26, ст. 763].

Українська культура, пронизана міфами, легендами та народними оповіданнями, відображається в розписах по дереву через використання мотивів природи, звірів, рослин, а також героїв народних казок та легенд. Важливим елементом у розписі є колорит та палітра. Вона несе в собі багатогранність українського пейзажу, відображає настрій та емоції, які притаманні українському народові – від радості та веселощів до містичної та загадкової атмосфери. Техніка розпису по дереву в Україні є не лише мистецтвом, а й способом збереження та передачі традицій, цінностей та історії українського народу через покоління. Вона відображає глибину духу та культурного багатства українського народу, яке вкладене в кожен витвір. Українське мистецтво розпису – це не лише Петриківський стиль. Серед найвідоміших також можна відзначити Самчиківський, Косівський та Яворівський розписи. Перший із них відомий майже кожному, проте мало хто дійсно знайомий із його історією, навіть у Вікіпедії, де присвячена велика стаття. Щодо інших трьох видів, вони більш відомі лише мешканцям Волині, Львівщини та Закарпаття, хоча їхній різноманітний декоративно-прикладний арт заслуговує на таку саму популярність, як і петриківський стиль.

Яворівський розпис – це одна з найяскравіших традицій українського декоративного мистецтва. Його витoki сягають глибокої давнини, а основним осередком цього мистецтва є Яворівський район Львівської області. Яворівський розпис впізнаваний завдяки своєму яскравому колориту та характерним орнаментам.

Основні риси яворівського розпису:

– Кольорова гама: Розпис характеризується насиченими, контрастними кольорами – червоним, жовтим, зеленим та синім. Ці кольори надають виробам святкового і радісного вигляду.

– Орнаменти: Найчастіше використовуються квіткові та рослинні мотиви, що символізують природу і життя. В орнаментах часто присутні елементи, які нагадують про навколишнє середовище, природне багатство і красу рідного краю.

– Техніка: Розпис виконується на дерев'яних виробках – меблях, скринях, іграшках. Митці використовують прості, але виразні візерунки, які легко впізнати і важко переплутати з іншими стилями.

Хоча представлене зображення козака і не є класичним прикладом яворівського розпису, воно має спільні риси з цим стилем завдяки яскравим кольорам та природним мотивам. Це підкреслює загальний український народний стиль, в якому закладено глибокий символізм і любов до рідної землі.

Петриківський розпис є найвідомішим, найпоширенішим і одним з найдавніших українських мистецьких стилів. Його значення визнане на всесвітньому рівні, і це підтверджується тим, що у 2013 році він був включений до списку нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО та України. Слава петриківського розпису не є випадковою: фантастичні форми квітів та рослин, яскрава та насичена палітра створюють неймовірні, казкові образи, які залишають незабутнє враження. Кожна робота в цьому стилі — це справжнє творіння мистецької душі, що розкривається у вишуканому поєднанні кольорів та виразному використанні ліній та форм.

У традиційному розписі, який виконується на білому фоні, малюнок розгортається по всій поверхні, проте весь образ центрується навколо одного або декількох квітів чи бутонів. Деталі виконуються одним мазком, при цьому існує ряд різних видів, таких як «гребінець», «зернятко», «горішок». Деякі майстри вміло використовують для нанесення малюнка навіть пальці, що надає роботі особливої витонченості та неповторності.

Історія сформування традицій петриківського розпису вкрита пеленою таємниці, і точних даних про його походження немає. Перші згадки про це яскраве

народне мистецтво з'явилися лише у 1910-х роках, коли український етнограф, колекціонер старовини та видатний меценат Дмитро Яворницький звернув свою увагу на малярство у селі Петриківка, що розташоване на Дніпровщині. Вже з XVIII століття місцеві жителі прикрашали стіни своїх хат, предмети побуту та посуд яскравими малюнками. Етнографи вважають, що сама техніка розпису виникла як результат поєднання різноманітних стилів, які використовували козаки та переселенці з різних регіонів, зокрема з Полтавщини, Слобожанщини та Поділля.

У 1913 році відбулася виставка, що стала важливою подією у визнанні петриківського розпису як виду народно-декоративного мистецтва. На цьому заході були представлені відтворені орнаменти, що вразили глядачів своєю красою та оригінальністю. Ця виставка відіграла важливу роль у поширенні та популяризації петриківського розпису, відкривши його широкому загалу та визначивши його статус як унікального національного скарбу. Цей визнаний захід став першою згадкою про петриківський розпис у сучасному розумінні та визначив його значення для культурної спадщини України [27, ст. 280].

Після тієї виставки зацікавленість громадськості та популярність петриківського розпису лише зросли. З 1913 по 1936 роки проводилися численні виставки, відкривалися школи розпису, видавалися альбоми з цим мистецтвом. «Петриківка» стала своєрідною емблемою України, навіть у радянські часи. Це був один із небагатьох символів, які були дозволені владою в УРСР. Виставки петриківських майстрів продовжувалися, їх залучали до створення промислових орнаментів, навіть була заснована Фабрика петриківського розпису та інші подібні ініціативи.

Петриківський розпис і надалі займає провідне місце в культурі незалежної України, відображаючи багатство національного мистецтва та спадщини. Установлений Центр народного мистецтва «Петриківка» активно сприяє популяризації та розвитку цього виду розпису, дозволяючи митцям виявити свій творчий потенціал та продемонструвати його широкій громадськості. Крім того, «Укрпошта» випускає поштові марки з репродукціями петриківського розпису, що дозволяє цьому мистецтву стати доступним і відомим не лише в межах країни, а й за

її межами. Щорічно проводиться фестиваль народної творчості під назвою «Петриківський дивоцвіт», який об'єднує митців та любителів народного мистецтва для обміну досвідом та взаємного натхнення.

У 2016 році Національний банк України ввів у обіг дві пам'ятні монети, присвячені «Петриківському розпису», як символу визнання його важливості та значення як невід'ємної частини національної культури та мистецтва. Ці заходи підкреслюють важливість та унікальність петриківського розпису як національного скарбу, який триває і розвивається в сучасному світі.

Самчиківський розпис, відомий як самчиківка, має своє походження на межі Волині та Поділля. У місцевих селищах також існувала старовинна традиція розписування хат рослинними візерунками, аналогічно до Петриківки. Однак найбільшою майстерністю та художнім вмінням славилася село Самчики у Старокостянтинівському районі Хмельницької області, відоме своїм розписом. Саме звідси й походить назва цього виду мистецтва. Важливою особливістю цього розпису було не лише прикрашення оселі, але й його захисна функція. Вважалося, що чим краще була розмальована хата, тим кращою вважалася господиня. При цьому за малюнками можна було розпізнати, чи присутня «дівка до видання» у відповідній оселі [28].

У післявоєнні роки, після приходу радянської влади, самчиківський розпис, порівняно з петриківським, майже повністю втратив свою присутність у культурному житті. Нова влада інтродукцією власних культурних стандартів та норм змінила ландшафт мистецтва, не завжди враховуючи цінність і значення традиційних народних мистецтв. Багато з тих звичаїв і традицій, які довкола себе утворював самчиківський розпис, стали об'єктом пригнічення, або навіть заборони. Це викликало складні періоди для цього мистецтва, яке втратило свою популярність і значення в хаосі політичних перетворень. Творці та прихильники цього мистецтва зазнали великих труднощів, спробуючи зберегти його спадщину в умовах неприяних державних політик.

У початку 2000-х років в Україні залишилося лише четверо майстрів самчиківського розпису, тоді як залишок зацікавленості у цьому мистецтві виявляли

лише декілька етнографів та українознавців. Занепад цього мистецтва став наслідком різноманітних чинників, включаючи зміну культурних уподобань, втрату традиційних цінностей та недостатню підтримку з боку держави. Незважаючи на ці виклики, залишки цієї унікальної та давньої майстерності залишалися важливим спадком культури, який варто було зберегти та відновити для майбутніх поколінь. Вони є не лише символом минулого, але й джерелом натхнення для збереження та відродження національних традицій у мистецтві та культурі України.

У 2016 році об'єднання митців UAMAZE відзначилося ініціативою, що змінила обличчя самчиківського розпису під проєктом «Нове Життя Самчиківського розпису». Їхні майстер-класи не лише відновили цей вид мистецтва, але й розписали будинки, паркани, школу, сільраду та навіть автобусні зупинки у Самчиках. Крім того, вони організували мистецькі заходи до самого села. Ця ініціатива не лише врятувала самчиківський розпис від забуття, а й надала йому новий розгляд: зараз його використовують не лише у декоруванні, а й у виробництві одягу та інших предметів [29, ст. 848].

Косівський розпис, відомий своїм унікальним стилем та технікою, виник у місті Косів на Івано-Франківщині, надаючи йому визначний початок у світі мистецтва. Ця особлива форма мистецтва заснована на техніці ритування, яка традиційно використовується для декорування гуцульської кераміки. Процес створення виробів починається з випалювання, після чого на них наносять малюнок. Далі вироби покриваються прозорою глазур'ю та знову піддаються випалюванню. Цей метод використовується з XVIII–XIX століть і зберігається незмінним до наших днів, що робить Косівський розпис надзвичайно цінним шедевром народного мистецтва. Однією з характерних рис Косівського розпису є обмежена палітра кольорів, яка включає в себе білий, зелений, різні відтінки охри та, іноді, синій. Ці кольори вдало поєднуються, створюючи неповторні композиції, які вражають своєю простотою та вишуканістю одночасно. Косівський розпис продовжує захоплювати світ своєю унікальністю та красою, будучи не лише символом гуцульської культури, а й визнаним скарбом національного мистецтва.

Виразні мотиви та характерний колорит надають косівському розпису неповторності та легкості впізнаваності. Ця неперевершена техніка мистецтва має особливу популярність саме на теренах Гуцульщини, де вона використовується для декорування різноманітних предметів побуту. Зокрема, косівський розпис часто використовується для оздоблення посуду, такого як кружки, миски, глечики, надаючи їм особливої краси та унікального шарму. Крім цього, ця техніка мистецтва знаходить застосування у прикрасі свічників, свистулєк та глиняних іграшок, надаючи їм вишуканості та оригінальності.

Косівський розпис – це мистецька скарбниця, яка пережила випробування часу та донині залишається популярною. Цей неповторний стиль декору не лише є символом культури Карпат та Гуцульщини, але й знаходить своє місце на предметах побуту сучасних мешканців Закарпаття. Використовуючи косівський розпис, майстри дарують предметам не лише красу, а й душу, проникаючи їх теплом та неповторністю народної традиції. Ці унікальні вироби стають не лише предметами побуту, а й часткою спадщини, яка зберігається та передається від покоління до покоління.

Історія Яворівського розпису веде свій початок ще у XVIII столітті на просторах Яворівського району Львівської області. Тут, серед мальовничих карпатських пейзажів, майстри, володіючи вишуканою технікою обробки дерева, здобули свою славу. Скрині, створені цими вправними ремісниками, швидко завоювали серця людей своєю неповторною красою та витонченістю. Вони не лише слугували як практичні предмети побуту, а й ставали справжніми шедеврами мистецтва. І саме з прикрашення цих скринь почалася історія унікального стилю Яворівського розпису.

Згідно з проєктом «Скарби України», скрині виготовлялися з сосни або липи, і кожен матеріал мав свої особливості. Соснові скрині фарбувалися у цеглясті відтінки, що створювало фон для майстерного розпису, тоді як скрині з липи залишались з відкритою фактурою дерева. Передня стінка скрині традиційно ділилася на три однакові частини. Центральна частина виділялася рамкою й

фарбувалася у зелений колір, в той час як бокові частини отримували цегляний відтінок.

Після нанесення фарби на бокові стінки скрині, майстри використовували дерев'яний гребінець, щоб створити унікальну хвилясту текстуру. Цей процес в результаті утворював красиву і живописну поверхню, яка додавала особливого шарму та унікальності кожній скрині [30, ст. 280].

У ХХ столітті яворівський розпис переживав цікаві трансформації, які внесли свіжість та новаторство у його вигляд. Квіткові мотиви, що стали невід'ємною частиною цієї унікальної традиції, знаходили нове втілення в чотирикутниках з вигнутими або опуклими сторонами, які прикрашали передню стінку та кришку скрині. Це надавало розпису більш глибину та об'ємність, роблячи його більш вишуканим та елегантним. Окрім цього, з'явилися нові колірні поєднання, які збагатили палітру яворівського розпису. Коричневий та вишневий використовувались у поєднанні з жовтим, білим або червоним, створюючи яскраві та живі контрасти. Оранжево-коричневий фон надавав композиціям теплоти та затишку, який вдало доповнювався холодним зеленим, створюючи захоплюючі ігри кольорів та нові, цікаві комбінації.

Ці унікальні особливості стали фундаментом для розвитку яворівського розпису. З появою цього виду мистецтва, його застосування розширилося на різноманітні предмети, включаючи забавки, начиння та інші меблі. Сьогодні ви можете побачити впізнавані орнаменти на вазочках, грибочках, яєчках, дощечках, лопатках, ложках – це сувеніри, які стали символом Львівщини.

РОЗДІЛ 2 ХУДОЖНЬО-КОМПОЗИЦІЙНІ ТА ТЕХНОЛОГО-МАТЕРІАЛОЗНАВЧІ АСПЕКТИ ВИКОНАННЯ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ ЗА ОБРАНОЮ ТЕХНІКОЮ

2.1 Ідея та художньо-образне обґрунтування художнього твору «Козак Мамай»

В просторах історії української культури виокремлюється незабутній момент, коли запорозький козак, осідаючи у степу під могутнім дубом, сповічутно виграє мелодії на бандурі, які звучать як сповідь самої землі. Над ним узявся герб, свідчачи про благородне походження воїна, відображаючи його гордість і принциповість. Поблизу, козак готує їжу, але його увага завжди підперезана зброєю, яка лежить поруч, разом з його вірним бойовим товаришем – конем. Запорозький козак – це відважний страж на передовій, готовий до вирішальної битви в будь-який момент, наділений силою й мудрістю, він несе на собі вогонь своєї нації й дух вольності.

Листя дуба – це не лише природна краса, але й віддзеркалення його міцності та стійкості. Їхня густа зелена крона відзначається не лише своєю естетикою, але й символікою, що дійде глибоко в саме серце природи.

Це, мабуть, одне з найбільш впізнаваних листя серед усіх дерев. Вони вражають своєю формою і текстурою, що свідчить про давню мудрість і непохитність дуба. Кожен листок – це маленький шедевр природи, який має свою власну історію і характер. У кожній віддзеркаленій жилці, в кожній зігнутій кромці листка ми бачимо різноманітність життя, його витривалість і гнучкість. Листя дуба – це не просто зелений відрізок, але історія, яка розповідається вітром, під сонцем і дощем. Їхня тінь надійно захищає від палючого сонця, а кожен опадаючий листок – як символ нового початку, відрахунок часу і природний цикл

життя. Таким чином, листя дуба – це не просто частина дерева, вони – джерело натхнення, символ сили і глибокої зв'язаності з природою.

Листя дуба має велику символіку, яка перетинається з культурою, філософією та природною міфологією. Ось деякі аспекти символіки листя дуба:

- Сила і міць. Листя дуба символізує силу, міць і стійкість. Це дерево відоме своєю довговічністю і здатністю витримувати випробування часу та природних стихій. Така міць дуба переноситься й на його листя, надаючи йому символічний зміст стійкості.

- Мудрість і довіра. У багатьох культурах дуб вважається символом мудрості і довіри. Його листя, як частина цього дерева, також асоціюється з цими якостями. Листя дуба може розглядатися як символ знань і розуміння, яке надійно захищає і підтримує.

- Захист і оберіг. Густа зелена крона листя дуба надає тінь, яка служить захистом від спеки та палючого сонця. Таким чином, листя дуба може символізувати захист, оберіг та безпеку.

- Природний цикл і відродження. Опадаюче листя дуба восени відображає природний цикл життя та відродження. Воно символізує прийдешню зміну, нові початки і неперервний рух життя вперед.

- Повага і святиня. Для багатьох народів дуб вважається святим деревом, а його листя – символом поваги до природи та її сил.

Усі ці аспекти символіки листя дуба зводяться до одного – воно відображає глибоке зв'язання людини з природою, її силу, мудрість і вічний цикл життя.

У кожному народі світу присутня певна ідея козацтва, що знаходить свій вираз у національних самоназвах. Наприклад, українці називають себе «українцями», що означає людину вільної України, а узбеки – «узбеками», що перекладається як «сам-собі-пан». У поляків це «поляк», який пишається тим, що «Польська ще не згінела», а у американців – «America», де «freedom» є важливим аспектом. Таким чином, ставлячись до людини з повагою, ми, насправді, проявляємо цінність, яка є властивою кожному козакові, включаючи і самих себе. Це відкриває двері до справжньої вільноукраїнської культури, що здавна цвіте на берегах Подніпров'я.

На теренах Дикого Поля сформувався соціальний клас, відомий як козацтво, і це мало свої причини.

В епоху Русі на кордонах із Степом відзначалися особи, що ведуть сумнівний спосіб життя, фінансуючись з неофіційних джерел доходу й маючи великий вплив на княжість. Зі зростанням кріпосного права, людей, які відмовлялися працювати на феодала, було вдосталь. Підпалюючи стодолу своєму панові, вони відправлялися до Степу, де закони Речі Посполитої втрачали свою силу, й де було нескладно знайти притулок. Хоча це було небезпечно, але для багатьох вільне, але ризиковане життя переважало над безпечним рабством.

Однією з головних причин, що стимулювала людей маневрувати у просторах Дикого Поля, було бажання здійснювати полювання та рибальство, які були популярними формами заробітку. Територія була надзвичайно плодючою й не належала нікому, як вже зазначено. За ранньої весни туди направлялися люди, які до осені займались полюванням, рибальством тощо, з метою подальшого продажу здобутого. Оскільки на них завжди можна було напасти ворогові, кожен носив при собі зброю, а також об'єднувався з іншими для забезпечення більшої безпеки у маленьких групах.

Частина жителів Дикого Поля займалась розбоєництвом. Влада Речі Посполитої стимулювала таких головорізів нападати на території татар, тим часом сама мовляв не брала участь у цих справах. Це були так звані запобіжні удари, коли татари надто часто нападали. Проте, коли стосунки між королем Речі Посполитої та ханом (який був васалом турецького султана) покращувалися і не було потреби у подібних нападах, козаки-розбійники стали проблемою. Султан листувався з королем про те, що козаки стали надокучливими і якщо напади не припиняться, це може спровокувати війну проти Речі Посполитої. Король випишував накази припинити напади, проте його просто ігнорували, і розбійники продовжували грабувати каравани.

Не слід припускати, що всі вище згадані події стосувалися лише русинів. У Дикому Полі на полювання вирушали й тікали поляки, литовці, московити, а особливо чимало там було татар (слово «козак» у тюркських мовах означає вільну

збройну людину), які також часто порушували закони своїх султанів. Тому перші свідчення очевидців про козаків були приблизно такими: «Хто знає, якої вони національності, говорять різними мовами, руською, татарською або мішаною русько-татарською мовою, мають вигляд степовиків, торгують між собою». Саме через такі контакти козаки мали зовнішній вигляд типових степовиків, і українська мова містить близько 4 тисяч слів тюркського походження. Все це не відповідає стереотипам про злочинних татар, які приписувались тільки до ворогів козаків.

Козаки жили за принципами військового самоврядування. Головні рішення приймалися колективно, зазвичай під час зібрань на майдані біля церкви. Коли виникала необхідність у лідері (отамані), вони обирали його шляхом прямого голосування серед найвидатніших і найсміливіших кандидатів. Той, за кого голосували найголосніше, кричали, ударяли в дзвін, або стріляли у повітря, ставав отаманом.

Серед слов'янських народів поряд з Україною немає жодного, який би відомий таким сюжетом. Проте в самій Україні ця тема, зароджена в епоху козацтва, стала надзвичайно популярною. З часом твори, які відтворювали образ «Козака Мамає», отримали загальною назву «Мамаї». Цей феноменальний персонаж став справжньою легендою, що охопила всю етнічну територію, відзначаючи себе як символ вольності, сміливості та національного духу. Українська культура вирізняється багатством міфологічних персонажів, проте «Козак Мамай» має особливе місце в цій галереї. Його образ уособлює не лише героїчні вчинки, а й духовні цінності українського народу. Історія Мамає відображає традиції, підвищуючи їх до статусу епічної думи. Він є символом боротьби за волю та незалежність, а його образ продовжує надихати покоління, даруючи їм віру у свої сили та велич нації.

У світі українського мистецтва історія та спадщина фольклору мають величезне значення. Фольклористичні дослідження, проведені Костем Широцьким, відображають цю важливу роль, яка пронизує кожен аспект української культури. У його роботах виявляється унікальний погляд на народні традиції та символіку, що проявляється у творенні вражаючих образів, які

знаходять своє відображення не лише на полотнах, але й на інших носіях мистецтва, таких як дерев'яні вироби, кераміка, архітектурні елементи та навіть вулики. Через його дослідження можемо зрозуміти, що фольклорне мистецтво не обмежується лише одним жанром чи формою виразу. Воно – живий, дихаючий організм, що зберігає і передає багатство української національної культури через покоління. Кожен розпис, кожна композиція стає своєрідним вікном у минуле, де переплітаються легенди, обряди, історії та смисли, що переносять нас у світ давніх традицій і вірувань. Широкий діапазон Широцького дозволяє розглянути український фольклор як невичерпне джерело натхнення та мистецтва, яке переживає та еволюціонує разом з народом. Його роботи сприяють не лише збереженню культурної спадщини, але й відкривають нові горизонти для творчості та розуміння національної ідентичності. Таким чином, він стає не лише художником, але й хранителем духу українського народу, що виражається через його мистецькі твори.

«Мистецтво завжди було віддзеркаленням душі народу, його ідеалів і сподівань», – зауважував етнограф Данило Щербаківський ще у 1913 році, коментуючи поширення образу «Мамая». Ці слова донині актуальні, адже народ і досі віддано кохає цю картину, відтворює її в своїх творах, розважених з душею. І справді, українські села, особливо на Полтавщині, не втомлюються показувати світу десятки нових «Мамаїв», інколи навіть наївних, але завжди захоплюючих, які пробуджують у нашій пам'яті згадки про минуле і надихають на майбутнє.

Образ «Козака Мамая» виявився не лише об'єктом прикраси домівок видатних діячів і полковників, але й став символом величі та мужності для українського народу. Портрети Мамая неодмінно прикрашали стіни резиденцій таких видатних особистостей, як переяславський полковник Семен Сулима, чернігівський полковник і наказний гетьман Павло Полуботок, а навіть в останнього українського гетьмана Павла Скоропадського. Ці шедеври мистецтва знаходили своє гідне місце в колекціях просвітителів і патріотів, серед яких важливе місце займали Павло Потоцький, Дмитро Яворницький, Іван Гончар. Навіть у ректора Київського університету Михайла Максимовича можна було

побачити збірку образів Мамає, які не лише прикрашали його резиденцію, але й відображали важливість цього символу української ідентичності та національного гордіша.

Козак Мамає як символічний представник минулого, який переходить у сучасність як джерело натхнення та відправний пункт для сучасного воїна. Відзначається схожість у моральних цінностях та характерних рисах обох фігур, таких як відвага, вірність та високі стандарти честі. Водночас, є акцент на тому, що хоча контекст і виклики можуть відрізнятися, суть воїнства залишається незмінною через різні епохи. Зокрема, може порівнювати воїнські подвиги козака Мамає з подвигами сучасного військового, наголошуючи на їхньому спільному духу відданості своїй країні та готовності захищати її інтереси. Такий підхід допомагає показати, що хоча часи можуть змінюватися, принципи воїнства залишаються постійними, а образ козака Мамає стає вічним символом воїнської мужності та гідності.

У творі, образ козака Мамає стає символом єднання минулого та сучасного, відображаючи величну спадщину і відвагу воїна як у минулих часах, так і в наш час. Основна ідея, що переплітається у цьому образі, полягає в тому, що козак Мамає, як вічний воїн, стає мостом між історією та сьогоденням. Він втілює в собі дух боротьби, незламності та патріотизму, що притаманні козацькій епохі, але разом з тим, його образ трансформується, відбиваючи вимоги сучасності. Козак Мамає уособлює не лише минуле, а й сучасного воїна, який володіє сміливістю, мужністю та високими моральними стандартами. Таким чином, через образ козака Мамає автор створює глибокий символ, що нагадує про важливість збереження традицій і цінностей минулого, одночасно відзначаючи силу й героїзм.

Використання образу козака Мамає допомагає розкрити ідеї сучасного воїна через дотик до національної історії та культурних традицій. Цей образ втілює в собі не лише характеристики класичного козацтва, такі як мужність, відвага та вірність, але й адаптує їх до потреб і вимог сучасного світу. Крім того, образ козака Мамає може слугувати прикладом для сучасних військових та громадських діячів, надихаючи їх на виконання високих моральних і професійних стандартів. Його

витривалість, сміливість та відданість стають взірцем для тих, хто віддається служінню своїй країні та захисту національних інтересів.

Відтак, використовуючи образ козака Мамає, щоб показати, що сучасний воїн не лише спадкоємець військових традицій, а й відтворює їх у новому контексті, демонструючи гідність, сміливість та моральні цінності в сучасних умовах. Подібний підхід допомагає зберегти зв'язок з минулим, водночас адаптуючи його до викликів сучасності, і робить акцент на важливості історичної спадщини в формуванні сучасного воїна. Таким чином, образ козака Мамає служить не лише символом минулого, але й стає натхненням для нового покоління воїнів, що надихає їх на подвиги та високі досягнення в служінні своїй країні.

Так, використання історичного образу допомагає створити глибше розуміння характеру сучасного воїна. Це пояснюється кількома факторами:

- Контекст і традиції, історичний образ козака Мамає відображає війські традиції, цінності та етику, що можуть бути загальними для різних епох. Він допомагає підкреслити важливість деяких якостей воїна, таких як відвага, відданість та чесність, які залишаються актуальними протягом часу.

- Натхнення, історичні образи можуть надихати сучасних воїнів, нагадуючи їм про героїчні досягнення минулих поколінь та відзначаючи їхню важливість для національної спадщини. Це може спонукати воїнів до вияву подібних якостей і досягнень.

- Рефлексія, використання історичних образів може також сприяти рефлексії сучасних воїнів про їхню роль у суспільстві та їхні власні цінності та підходи до військової служби.

Отже, історичний образ може створювати зв'язок між минулим і сучасністю, допомагаючи краще розуміти суть воїнства та його місце у сучасному світі.

2.2 Характеристика матеріалів та калькуляція витрат щодо виконаного художнього твору «Козак Мамай» у техніці розпису по дереву

Обираючи дерев'яну тарілку з липи як основу для цього художнього твору, керувалось не лише практичними вимогами, а й естетичними та технічними перевагами цього матеріалу. Липа відома своєю м'якістю та гладкістю текстури, що робить її ідеальним вибором для роботи з мистецтвом. М'якість дерева липи дозволяє митцю легко працювати з поверхнею, створюючи плавні лінії та деталізовані візерунки без значного зусилля. Це особливо важливо для такого виду мистецтва, як розпис, де кожна деталь має значення і вимагає точності та уваги до дрібниць. Добре оброблювана текстура липи також сприяє однорідному та гладкому фінішному результату. Це дозволяє митецьові створювати чисті та рівні лінії, а також легко наносити фарбу, що робить процес розмальовки більш ефективним та приємним. Крім того, дерево липи має природну красу та теплий відтінок, який додає вишуканості та шарму кожному шедевру. Такий матеріал не лише створює естетично привабливий фон для мистецтва, але й може підкреслити його значення та унікальність.

Використання високоякісних акрилових фарб для створення малюнка на дерев'яній тарілці є ключовим етапом у процесі творенні витвору мистецтва. Акрилові фарби славляться своєю яскравістю та насиченістю кольорів, що дозволяє створити виразний та енергійний образ на поверхні тарілки. Багата палітра кольорів та глибина тонів надали малюнку вишуканості та привабливості, роблячи його вигідним для очей глядача. Кожен штрих фарби, нанесений з уважністю та майстерністю, став новим проявом вишуканості та краси. Таким чином, акрилові фарби виявилися не лише інструментом для створення мистецького твору, але й ключовим елементом, що визначив його виразність та художню цінність.

Однією з переваг акрилових фарб є їхня стійкість після висихання. Це означає, що малюнок залишається яскравим та живим протягом тривалого часу, не втрачаючи своєї краси та насиченості. Це особливо важливо для такого виду

мистецтва, як розмальовка на предметах, де твір має зберігати свою якість та привабливість протягом тривалого періоду часу. Крім того, акрилові фарби дозволяють вільно експериментувати з колоритом та текстурою, що розширює можливості творчого процесу. Митець може легко змішувати різні кольори, наносити різноманітні шари та створювати цікаві ефекти, що робить процес створення більш захоплюючим та творчим.

Крім того, у творі були використані кісточки, які додали додаткової текстурної глибини та реалізму до малюнка. Кожна кісточка була ретельно вибрана та розміщена на тарілці з урахуванням композиційних та художніх вимог, що дало твору органічності та природності.

Окрім того, акрилові фарби висихають досить швидко, що сприяє продуктивності та ефективності процесу створення. Це дозволяє митцеві швидше переходити від одного етапу роботи до наступного, зменшуючи час очікування та забезпечуючи більшу гнучкість у вираженні своєї творчості.

2.3 Технологічна послідовність виконання художнього твору «Козак Мамай»

Творчий процес втілення ідеї в образі «Козак Мамай у вигляді сучасного воїна» на декоративній тарілці відображає віддзеркалення поєднання минулого і сучасності через символіку і мистецьку виразність.

Початок створення цієї роботи передбачає не лише поверхневий аналіз, але й глибоке дослідження історичних та культурних аспектів образу козацтва, зокрема легендарного Козака. Глибоке занурення в джерела історії дозволяє митцеві отримати не лише поверхнєве розуміння, але і глибоке відчуття його символіки та значення в українській культурі. Під час аналізу історичних джерел, митець стикається з різноманітними легендами, епосами та історичними подіями, пов'язаними з козацтвом. Вивчення цих матеріалів допомагає відобразити не лише конкретного історичного персонажа, але й відчути дух та суть козацького часу.

Розуміння символіки Козака Мамає вимагає глибокого вникнення в його образ як сакрального архетипу української ідентичності. Мамає є символом сили, відваги, незалежності та вірності, що підкреслює його важливість у культурі та історії України. Значення образу Козака Мамає в українській культурі виявляється не лише в його історичному контексті, а й у його ролі як символу національної гордості та боротьби за свободу. Розуміння цієї значущості допомагає митцеві втілити не лише фізичний образ, а й його духовну сутність у своїй творчості.

Далі, на етапі концепції виникає непересічна ідея об'єднати історичний образ Козака Мамає з образом сучасного воїна, що дозволяє відобразити в творі не лише минуле, але й сучасні реалії та виклики. Цей підхід вимагає від митця вмілого балансування між відображенням традиційних елементів козацького образу та сучасних військових атрибутів. При поєднанні двох різних епох – історичної та сучасної – митець стикається з викликом зберегти історичну достовірність образу Козака Мамає, одночасно адаптуючи його до сучасного контексту. Важливо зберегти основні риси та символіку козацького образу, такі як відвага, незалежність, та боротьба за свободу, та вплести їх у сучасній інтерпретації. Одним із ключових аспектів цього балансу є збереження відчуття духу історичної епохи.

Перехід до реалізації ідеї на тарілці є ключовим моментом, оскільки вибір носія мистецтва визначає не лише фізичні параметри твору, але і впливає на його сприйняття та емоційну силу. Обраний таріль як носій мистецтва має свої особливості, які впливають на спосіб, яким буде сприйнято твір. Тілесний колір тарілки стає основою для подальшого зображення, відображаючи природність та глибину твору. Цей колір створює естетичний фон, який допомагає зробити зображення більш природним та реалістичним, а також надає йому глибину та об'єм.

Сам малюнок на тарілці починається з контуру кола, що символізує обрій і безмежність, натомість його наповнення листям з жолудями відображає живісність природи, а також сили та відданості. Глибина миски, що утворюється в центрі, відтіняється зеленим тлом, що символізує живучість і відновлення природи.

У центрі тарілки, як центральний елемент твору, розташований образ Козака Мамає, який втілено з урахуванням сучасних елементів, що надають йому актуальності та відображають сучасні реалії. Постать Козака Мамає в центрі уваги відтворюється з особливою уважністю до деталей та символіки, що виражається через його позу, вираз обличчя та характерні атрибути. Зазначена контрастність між образом Козака Мамає та навколишнім зеленим лісом створює напружену атмосферу та підкреслює важливість та відданість цього образу. Через цей контраст постать Козака Мамає набуває величності та сили, виступаючи як символ сили, воля та незламності, що залишається важливими в сучасному світі. Детально пророблені риси обличчя додають образу реалістичності та глибини, а також допомагають передати емоційний стан та внутрішню сутність персонажа. Виразне зображення Козака Мамає на тлі зеленого лісу не лише привертає увагу глядача, але й надає йому символічного значення як образу, що є відданим своїй землі та бореться за її свободу та незалежність.

Завершальним етапом є додання додаткових деталей та штрихів, які надають образу завершеності та виразності. Цей процес вимагає уважності до дрібниць та вміння кожного руху митця, щоб донести до глядача повну силу та емоційну важливість образу «Козак Мамає у вигляді сучасного воїна».

2.4 Композиційна характеристика та естетична оцінка декоративної композиції «Козак Мамає» у техніці розпису по дереву

На художньому творі, історичний образ козака Мамає відіграє особливу роль, стираючи межі між минулим і сучасністю, між легендарними постатями та сучасним. Це можливо завдяки вдалому поєднанню різних елементів композиції, які допомагають перенести історичний образ у сучасний контекст.

Перше, на що звертає увагу, це сама форма твору. Таріль, як носій мистецтва, відіграє роль символу єднання та спільності. Образ козака Мамає, розміщений

всередині тарілі, виходить за межі історичного контексту, адже тепер він стає частиною нашого сьогодення. Козак Мамай, символізує його вічну силу, мужність та готовність захищати рідну землю.

Далі, коло, що оточує зображення, можна сприймати як символ безмежності часу. Воїн Мамай тепер у центрі цього кола, що підкреслює його актуальність і важливість навіть у сучасному світі. Листя з жолудями, розкидане навколо тарілки, може символізувати не лише природну красу, але й силу, що приходить із природи. Таким чином, воїн Мамай стає не лише героєм минулого, а й захисником сучасності, що знаходить в собі силу й впевненість, які підтримують його в боротьбі. Тло зеленого кольору, що заповнює простір навколо козака, може вказувати на життєву силу, зрілість і непереможність. Цей колір додає образу енергії та жвавості, відображаючи нестримний дух сучасного воїна, який інколи здається таким самим непокорним, як і його історичний прототип. Таким чином, в цьому художньому творі історичний образ козака Мамає вдало поєднується з образом сучасного воїна завдяки змішанню символів, кольорів і форм, що сприймаються як відображення споконвічних цінностей і водночас актуальних уявлень про героїзм та мужність.

Композиційне рішення зображення козака Мамає на тарілці є надзвичайно ефективним у передачі основної ідеї твору через свою неочікуваність та символічність. Вибір тарілки як носія для образу козацького воїна надає цілому зображенню незвичайності та унікальності.

Перше, що вражає в такому рішенні, це його нестандартність. Таріль, яка зазвичай асоціюється з кухонним приладдям, раптом перетворюється на полотно для витонченого мистецтва. Це відразу привертає увагу та створює ефектне контрастне порівняння між повсякденним предметом та виразним образом козацького героя. Друге, використання тарілки має символічне значення. Таріль, як символ суспільного об'єднання навколо столу, передає ідею єдності та спільноти, що властива козацькій традиції. Це підкреслює важливість спадщини та зв'язку з минулим, яка об'єднує різні епохи та культури.

Таким чином, композиційне рішення зображення козака Мамає на тарілі ефективно передає основну ідею твору через свою несподіваність та символічність,

які змушують глядача задуматися про сполучення історичних традицій із сучасним світом.

На цій картині зображено романтичний образ козака, що сидить під широким деревом, граючи на кобзі. Його постать випромінює спокій і силу, які гармонійно поєднуються з природою навколо. Він одягнений у зелений одяг, який ніби зливається з літньою зеленню. Його волосся стрижене у традиційний оселедець, що нагадує про славні часи козацької вольниці, а пишні вуса додають йому величності.

Поруч з ним стоїть вірний кінь – символ вірності та свободи. Кінь, так само як і козак, є невід’ємною частиною української історії та культури. На задньому плані видніється мальовничий краєвид, що підкреслює мирний характер сцени.

Кобза, на якій грає козак, випромінює мелодії давніх українських дум і пісень, що лунали в степах і над Дніпром. Це символ духовного багатства українського народу, його меланхолійної душі та незламного духу.

Картина обрамлена в круглу рамку, прикрашену дубовим листям і жолудями. Дуб – це символ сили, мудрості та довголіття, а жолуді – символ відродження і надії. Це підкреслює зв'язок козака з природою та його невід’ємне місце в українській культурі.

Червоні маки, що розкинулися біля ніг козака, додають картині яскравих акцентів і водночас є символом пам’яті та пошани до тих, хто віддав своє життя за свободу. Вони нагадують про кров, пролиту в боротьбі за незалежність, і про мужність тих, хто стояв на сторожі рідної землі.

У виконаному малюнку присутня гра контрастів та сполучення епох, що зробило його справжнім витвором мистецтва. Образ козака Мамаєва, який знаходить відображення у сучасному воїні, відзначається не лише як відтворення історичної спадщини, але й як важливий елемент сучасного контексту боротьби та витривалості. Цей образ не просто переносять з минулого у сучасність, але і перетворюють, втілюючи в собі дух сучасного воїна, його мужність, відвагу та вірність. Шляхом поєднання історичних елементів з сучасними деталями мистецький твір створює унікальну атмосферу, яка вразить глядача і змусить його задуматися над значенням та роллю національних символів у сучасному світі. Такий

підхід дозволяє створити між епохами містичний міст, який поєднує минуле з сьогоденням, зберігаючи при цьому невмирущість і важливість української ідентичності та культурного надбання.

Естетичний аспект малюнка виявляється у вдалому використанні символіки та зображенні деталей. Таріль, як неочікуване полотно для такого зображення, стає не лише основою, а й символом об'єднання різних часів. Коло та зображене на ньому листя з жолудями підкреслюють цикл життя, зв'язок історії з природою. Водночас, зелене тло у внутрішній частині миски символізує життєву силу та постійний рух, що переплітається з історією та нинішнім часом. Найбільш вдалим і цікавим аспектом є сполучення історичної думки про козацтво з сучасними реаліями воєнного життя, яке символізується образом сучасного воїна. Це надає малюнку глибини та актуальності, привертаючи увагу глядача до розмірковування про поєднання минулого і сучасного у колі історії [Рис.А.1].

ВИСНОВКИ

У результаті дослідження традиційної української декоративної живописі, а також аналізу авторської пропозиції щодо елементів та символіки у декоративній композиції, можна зробити висновок про значущість збереження та передачі спадщини культурної традиції.

У першому розділі дослідження ми виявили, що вибір матеріалу та підготовка поверхні для традиційного українського розпису є важливим етапом у процесі створення мистецького твору. Важливо враховувати якість та особливості обраного матеріалу, так як вони безпосередньо впливають на якість та тривалість майбутньої роботи. Наприклад, для розпису по дереву рекомендується використовувати спеціальні фарби на водній основі, які дозволяють зберегти природність текстури дерева та забезпечують стійкість розпису у часі. Також у цьому розділі ми звертаємо увагу на важливість збереження автентичних методик та прийомів, що використовуються в традиційному українському розпису. Це включає в себе не лише технічні аспекти, але й культурні та історичні контексти, які надають роботам глибокий смисл та унікальність. Збереження та передача цих методик дозволяє не лише продовжити традицію, але й зберегти історичну пам'ять та національний ідентитет.

Другий розділ розкриває ідеї та художні концепції, що лежать в основі художнього твору, а також надає детальну інформацію щодо використаних матеріалів та технологічної послідовності їх використання. Такий комплексний підхід сприяє якісному втіленню традиційних українських мистецьких прийомів у сучасному контексті, підтримуючи та вдосконалюючи цінність національної культурної спадщини.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ

- 1 Антонович Є. А. Декоративно-прикладне мистецтво / Є. А. Антонович, Р. В. Захарчук, М. Є. Станкевич. – К. : «Світ» 1992. – 272 с.
- 2 Антонович Є. А., Захарчук-Чугай Р. В., Станкевич М. Є. – Декоративноприкладне мистецтво – Л.: Світ, 1993. – 280 с.
- 3 Історія декоративного мистецтва України. У 5-ти т. Т. 3. / НАН України. ІМФЄ ім. Рильського ; наук. ред. Т. Кара-Васильєва. – К., 2009. – С. 181-191.
- 4 Кордон М. В. Українська та зарубіжна культура: курс лекцій : підручник / Кордон М. В. – К. : Центр навч. літ-ри, 2005. – 580 с.
- 5 Гура Л. П. Прикрась свій дім. – К.: Техніка, 1988. – 300 с.
- 6 Кириченко М.А. Український народний декоративний розпис: Навч. посіб. / М. А. Кириченко. – К.: Знання-Прес, 2006. – 228 с.
- 7 Митці України: енциклопедичний довідник / упоряд.: М. Г. Лабінський, В. С. Мурза; за ред. А. В. Кудрицького. — Київ : «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 1992. – 848 с.
- 8 Методи стилізації в процесі формування предметні компетенції студентів. URL: <https://naurok.com.ua/stattya-metodi-stilizaci-v-procesi-formuvannya-predmetno-kompetencistudenti>
- 9 Барб-Галль Ф. Як розмовляти з дітьми про мистецтво [Текст] / пер. з франц. Софії Рябчук. – Львів : Видавництво Старого Лева, 2014. – 192 с.
- 10 Історія культури: навчальний посібник / О. А. Гаврюшенко, В. М. Шейко, Л. Г. Тишевська – К. : Кондор, 2004. – 763 с.
- 11 Найден О. Марія Приймаченко : орнамент простору та простір орнаменту : нариси жанрової поетики творів. – К. : ВД «Стилос», 2011. – 240 с.
- 12 Кара-Васильєва Т., Чегусова З. Декоративне мистецтво України ХХ століття: У пошуках «великого стилю» / Тетяна Кара-Васильєва, Зоя Чегусова, – К.: Либідь, 2005. – 280 с.

- 13 Бутник-Сіверський Б. С. Українське народне мистецтво – живопис: Альбом. – К.: Мистецтво, 1967. – 280 с.
- 14 Сотська Г., Шмельова Т. Словник мистецьких термінів. – Херсон : Стар, 2016. – 52 с.
- 15 Словник символів культури України /За загальною редакцією В.П. Коцура, О.І Потапенка, М.К. Дмитренка. – К.: Міленіум, 2002. – 260 с.
- 16 Історія світової та української культури: підручник для ВНЗ / В. А. Греченко та ін. – К. : Літера ЛТД, 2010. – 480 с.
- 17 Михайленко В. Є. Стилізація природних форм у графічному дизайні та рекламі: формотворчі аспекти / В. Є. Михайленко, С. В. Прищенко // Технічна естетика і дизайн. – 2012. – Вип. 11.
- 18 Михайлова Р. Д. Примаченко Марія Авксентіївна // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол. : В. А. Смолій та ін. ; Інститут історії України НАН України. – К. : Наук. думка, 2012. – Т. 9. – С. 9.
- 19 Яковлев М. І. Історія використання геометрії в художньо-творчих процесах / К. І. Яковлев // Актуальні проблеми мистецької практики і мистецтвознавчої науки. - 2014. - Вип.6.-С. 150-164.
- 20 Яремків М. Композиція : творчі основи зображення : [навчальний посібник] / М. Яремків. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2007. – 112 с.
- 21 Історія декоративного мистецтва України : у 5 т. / ІМФЕ ім. М.Т.Рильського НАН України ; голов. ред. Г. Скрипник ; наук. ред. Т. Кара-Васильєва. – К., 2011. – Т. 4 : Народне мистецтво та художні промисли ХХ ст. – 512 с. : іл.
- 22 Історія світової культури : навч. посібник / Кер. авт. колективу Л. Т. Левчук. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Либідь, 1999. – 368 с
- 23 Зузяк Т. П. Тенденції становлення педагогічної освіти на Поділлі (кінець ХVІІІ – початок ХХ століття) : дис. д-ра. пед. наук : 13.00.01 / Полтавський національний педагогічний ун-тет ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2018. – 562 с.
- 24 Климова А. В. Наочний довідник з образотворчого мистецтва. 5-11 класи / А. В. Климова. – Х. : Веста; Видавництво «Ранок», 2007. – 112 с.

25 Селівачов М.Р. Лексикон української орнаментики (іконографія, номінація, стилістика, типологія) [Текст] : навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів мистецтва / М. Р. Селівачов; - К. : Редакція вісника «АНТ», 2005. - XVI, 400 с.

26 Найден О. С. Орнамент українського народного розпису : витоки, традиції, еволюція / О. С. Найден. – К.: Наукова думка, 1989. – 136 с.

27 Мельник В.М. Декоративний розпис на уроках образотворчого мистецтва. – Тернопіль, 2006. – 224 с.

28 Творчий розвиток особистості засобами мистецтва. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/3134/1/.pdf>

29 Рагозіна В. В. Бесіда як інструмент організації сприймання та обговорення творів живопису з дітьми: типи і педагогічний супровід / В. В. Рагозіна // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. праць. – Інститут проблем виховання НАПН України. – Київ, 2017 – 372 с. – Серія КВ № 20691-10491 КВ, ISSN 2308–3778; Вип 21. – Кн. 2. – С. 197–209.

30 Дмитро Степовик. Скарби України. – К. : Веселка, 1990. – 192 с.

ДОДАТОК А

(Декоративна композиція «Козак Мамай» у техніці розпису по дереву)

Рисунок А.1 – Козак Мамай